

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในแต่ละสังคมพฤติกรรมของคนในสังคมจะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ เช่นเดียวกับพฤติกรรมการเมืองในสังคมหนึ่ง ๆ ก็จะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมนั้นเช่นกัน โดยที่วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งหรือระบบย่อยของระบบวัฒนธรรมทั้งหมด ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีสาระพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนของการดำเนินชีวิตทางการเมืองของคนในสังคม ซึ่งจะสอดคล้องกับทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีทางการเมืองของสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยประการสำคัญที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของมวลสมาชิกในสังคม และเป็นตัวการที่ทำให้รูปแบบและลักษณะของระบบการเมืองสังคมต่างกันไป

วัฒนธรรมทางการเมืองมีความสำคัญอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางการเมือง โดยความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมืองที่จะกล่าวถึงคือ วัฒนธรรมทางการเมืองจะมีผลต่อการการริเริ่มการเปลี่ยนแปลงหรืออาจมีผลคัดค้านหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น วัฒนธรรมในการซื้อสิทธิขายเสียงของคนไทยจะขัดกับการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศ

ในปัจจุบันสังคมไทยยังไม่สามารถปฏิเสธการซื้อสิทธิขายเสียงได้ ซึ่งในการกระทำการซื้อสิทธิขายเสียงนี้จะเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่ม แต่ในกลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดซึ่งเห็นได้ในสังคมปัจจุบันคือ ผู้นำท้องถิ่นโดยที่ผู้รับสมัครเลือกตั้งนั้นมักให้หวัคะแนนไปติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนโดยตรงซึ่งเป็นวิธีการที่ได้ผลรวดเร็วและไม่ลำบากต่อผู้รับสมัครเลือกตั้ง เป็นการลดขั้นตอนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนผู้เลือกตั้ง จะเป็นการสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับหวัคะแนนหรือผู้นำท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่นหรือหวัคะแนนกับประชาชน ทำให้ผลการเลือกตั้งได้ตัวแทนที่ไม่เป็นตัวแทนประชาชนอย่างแท้จริง อันเนื่องมาจากการติดต่อซื้อเสียงโดยการใช้เงินทองหรือสิ่งของผ่านหวัคะแนนหรือผู้นำท้องถิ่น ซึ่งผู้นำท้องถิ่นในสังคมไทยอาจจำแนกลักษณะโครงสร้างของผู้นำได้สองประเภทได้แก่ ผู้นำแบบเป็นทางการ คือ ลักษณะตำแหน่งของผู้นำที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและคณะกรรมการต่าง ๆ ของชุมชน โดยตำแหน่งเหล่านี้เป็นไปโดยการเลือกตั้ง แต่งตั้งและประกาศเป็นทางการให้ทราบ และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือสมาชิกที่อาวุโสที่สุดของ

ครอบครัวขยาย อดีตพระภิกษุ สามเณร ผู้ที่มีฐานะมั่งคั่ง ผู้ที่มีชื่อเสียงและผู้ที่มีความรู้ความสามารถ พิเศษจนได้รับการยกย่อง เป็นต้น (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2538 : 74) โดยที่กลุ่มผู้นำท้องถิ่น เหล่านี้มีความใกล้ชิดกับประชาชนมาก และบางกลุ่มยังได้รับการยอมรับ หรือเป็นที่นับถือของชาวบ้านอีกด้วย กลุ่มคนเหล่านี้จะมีอิทธิพลทางความคิดต่อชาวบ้านและสามารถชี้นำพฤติกรรมทางการเมืองกับชาวบ้านได้ เพราะในสถานะปกติของชีวิตประจำวัน ชาวบ้านส่วนมากจะมีแนวโน้มที่จะฟังพวกกลุ่มบุคคลเหล่านี้ โดยเฉพาะยามประสบปัญหาทางเศรษฐกิจหรือปัญหาทางสังคมอื่น ๆ และนี่เองที่เป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องจำยอมรับสภาพชี้นำจากกลุ่มผู้นำเหล่านี้ ดังนั้นบทบาทในการเป็นผู้กระทำการซื้อเสียงจากชาวบ้าน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจึงน่าจะเป็นกลุ่มที่กระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด และความใกล้ชิดและมีอิทธิพลกับประชาชนในพื้นที่ โดยถ้าจะมองภาพของสังคมไทยแล้วกลุ่มผู้นำท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญมาก เพราะประชาชนส่วนมากในพื้นที่มีการยอมรับผู้นำท้องถิ่น มีการพึ่งพาผู้นำท้องถิ่นและในบางกรณียังมีลักษณะของระบบอุปถัมภ์เข้าเกี่ยวข้องด้วย

ดังนั้นในการจะแก้ไขปัญหาคอรัปชั่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในการแก้ไขปัญหานี้ ควรจัดการที่ต้นเหตุ คือ ตัวผู้นำท้องถิ่น ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองและอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นจะส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น และการพัฒนาการเมือง ฉะนั้นถ้าตัวผู้นำท้องถิ่นมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีก็จะส่งเสริมต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน แต่ในทางกลับกันถ้าตัวผู้นำมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่ดีก็จะส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนต่ำลงหรืออาจเป็นการขัดขวางการพัฒนาของวัฒนธรรมทางการเมือง เมื่อเราทราบถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น เราก็สามารถวิเคราะห์ได้ถึงผลที่มีต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนและการพัฒนาการเมืองของไทยและบริบทต่าง ๆ รอบตัวผู้นำท้องถิ่นก็จะส่งผลต่อลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองได้ เช่น ลักษณะความเป็นเมืองหรือชนบทของพื้นที่ที่อยู่ของผู้นำท้องถิ่น

โดยลักษณะทั่วไปของสังคมชนบทและสังคมเมืองของไทยคือ สังคมชนบทความสัมพันธ์จะเป็นแบบปฐมนิคม มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น โชคลาง ภูมิดีต่าง ๆ มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีสมาชิกมาก เช่น ญาติพี่น้อง ปู่ย่า ตายาย ส่วนสังคมเมืองจะมีความสัมพันธ์แบบบุตนิคมซึ่งมีการติดต่อกันอย่างเป็นระเบียบแบบแผน ในการประกอบอาชีพจะมีความหลากหลายมากกว่าชนบท และลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อย (อดุลย์ ต้นประยูร, 2523 : 29-30)

และยังมีการจำแนกชุมชนเมืองเมืองและชุมชนชนบทในแง่ของสังคมและวัฒนธรรมอยู่ด้วยดังนี้

1. ที่ตั้งชุมชน ชุมชนชนบทมีสภาพตามธรรมชาติมีการปรุงแต่งน้อยกว่าในเมือง คนส่วนใหญ่ทำงานกลางแจ้ง ในขณะที่คนในเมืองส่วนใหญ่ทำงานในร่ม ป่ลูกบ้านเรือนแออัดขัดเขยิด การจราจรหนาแน่น
 2. ความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ชุมชนชนบทส่วนมากเป็นชุมชนเกษตรกรรมและต้องพึ่งดินฟ้าอากาศมากกว่าชุมชนเมืองทำให้คนชนบทมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติมากกว่า
 3. ความห่างไกลจากชุมชนภายนอก สำหรับชุมชนชนบทนั้นการติดต่อกับภายนอกมีไม่มากนัก ชาวชนบทส่วนใหญ่เป็นแบบจารีตนิยม
 4. การติดต่ออย่างใกล้ชิดกับกลุ่มปฐมภูมิ ในสังคมชนบทส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ เช่นครอบครัว วงศาคณาญาติ เพื่อนบ้าน ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ในชั้นปฐมภูมิมาก ในขณะที่ความสัมพันธ์ของคนเมืองจะเป็นไปอย่างมีรูปแบบ แบบแผนและความซับซ้อนมากกว่า
 5. ความแตกต่างทางสังคมสมาชิกของชุมชนชนบทส่วนใหญ่จะมีความเหมือนกับในเชื้อชาติ ภาษา ประเพณี ตลอดจนอาชีพ จึงไม่จำเป็นต้องก่อตั้งสมาคมอาชีพหรือตามภูมิถิ่นนาเหมือนชุมชนเมืองที่มีความแตกต่างทางด้านนี้มากเนื่องจากการอพยพมาจากที่ต่าง ๆ กัน
 6. การแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบง่าย ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายและเป็นไปตามธรรมชาติมากกว่าคนเมือง
 7. ระดับและมาตรฐานการครองชีพ เครื่องใช้ อุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกในบ้านเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง คนในชุมชนชนบทมีความด้อยด้านเศรษฐกิจมากกว่าคนในเมืองมาก ทำให้ตอบสนองในด้านนี้ไม่ได้เท่าคนในเมือง
- ดังนั้นจากลักษณะดังกล่าวจึงกำหนดให้อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่เป็นเขตเมืองและอำเภอดอยเต่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นเขตชนบท

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทย
2. เพื่อให้วัดระดับ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง
3. เพื่อให้ทราบถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบท ในจังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

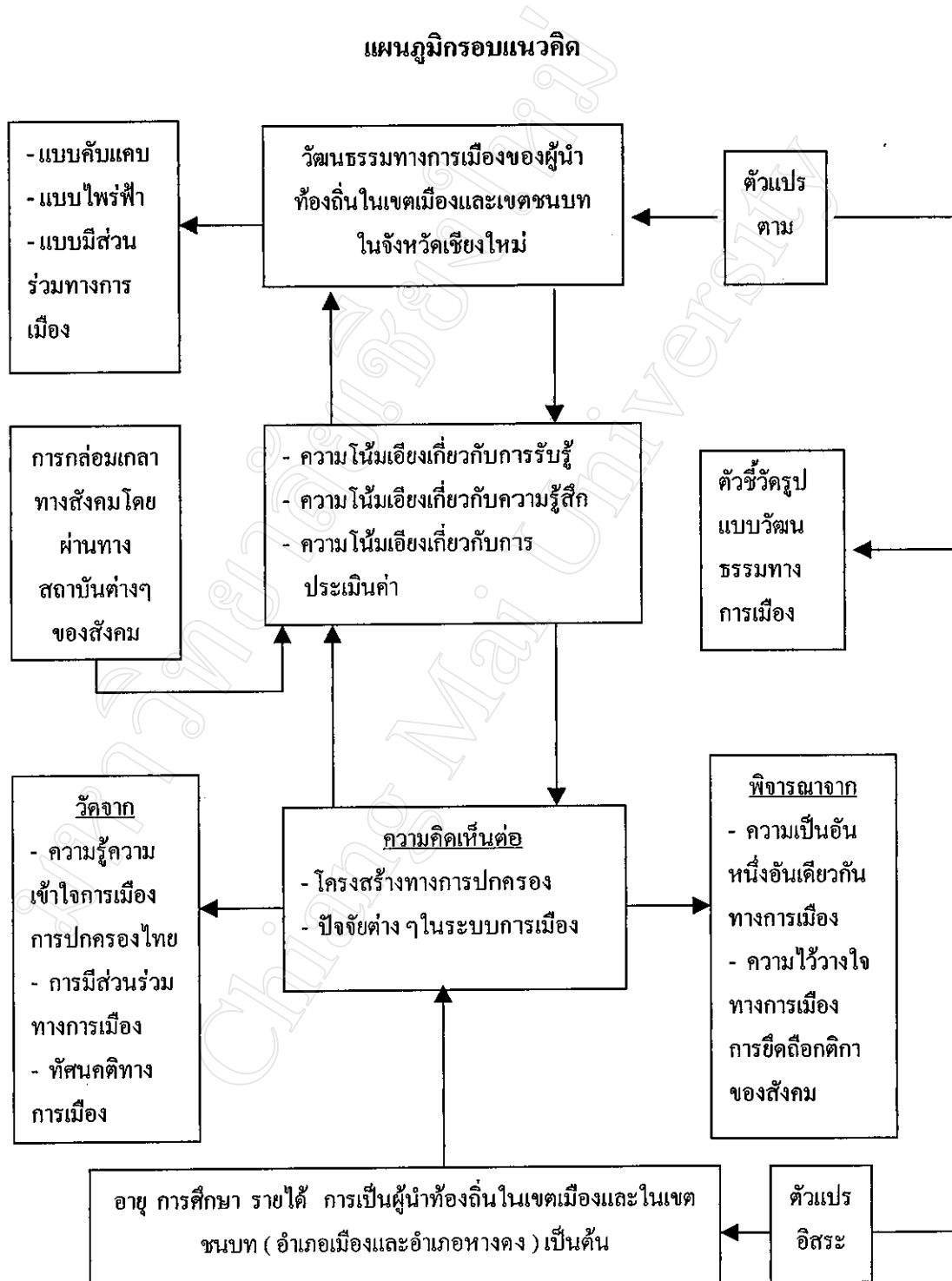
ผู้นำท้องถิ่นในเขตเมืองและชนบทมีแนวโน้มที่จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหมด 16 ตำบลคือ ตำบลศรีภูมิ ตำบลพระสิงห์ ตำบลหายยา ตำบลหนองหอย ตำบลช้างคลาน ตำบลช้างม่วย ตำบลวัดเกต ตำบลป่าตัน ตำบลช้างเผือก ตำบลสุเทพ ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลท่าศาลา ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลป่าแดด ตำบลแม่เหียะ ตำบลสันผีเสื้อ และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลในอำเภอดอยเต่าจังหวัดเชียงใหม่ ในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหมด 6 ตำบล คือ ตำบลบ้านแอ่น ตำบลบงคัน ตำบลท่าเคอ ตำบลมี้ดกา ตำบล ดอยเต่า ตำบลโป่งทุ่ง

โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง และอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษากลุ่มผู้นำท้องถิ่นทั้ง 2 แบบ คือ ทั้งแบบที่เป็นทางการ และแบบที่ไม่เป็นทางการที่อยู่ในพื้นที่ที่กำหนดในเขตอำเภอเมืองเลือกศึกษา 4 ตำบล คือ ตำบลแม่เหียะ ตำบลสุเทพ ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลป่าแดด และในเขตอำเภอดอยเต่า เลือกศึกษา 4 ตำบล คือ ตำบลท่าเคอ ตำบลมี้ดกา ตำบลดอยเต่า ตำบลโป่งทุ่ง รวมทั้งสิ้น 8 ตำบล

1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

1.6 คำจำกัดความ

วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง กลุ่มหรือแบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก หรือจิตใจ ซึ่งจะมีผลทำให้กระบวนการทางการเมืองมีระเบียบและความหมาย หรือเป็นสิ่งที่มียุทธวิธี ต่อกระบวนการหรือระบบการเมือง (Lucian Pye, 1996)

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพ อุปนิสัย และความสามารถที่โดดเด่นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรือในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งและเป็นผู้ที่มีอิทธิพลไม่ทางตรงก็ทางอ้อมต่อการตัดสินใจใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสมาชิกของสังคม หรือเป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากประชาชนในท้องถิ่นในเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้นำท้องถิ่นในงานวิจัยชิ้นนี้แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำท้องถิ่นนอกเหนือจากกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เช่น หัวหน้ากลุ่มแม่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำอื่น ๆ เป็นต้น

เขตเมือง หมายถึง พื้นที่ที่ประชากรในพื้นที่มีลักษณะโครงสร้างอาชีพแบบกึ่งอุตสาหกรรมและภาคบริการเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีอาชีพค้าขาย รับจ้าง รับราชการรวมอยู่ด้วย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูง ครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อย และมีการศึกษาสูง โดยในงานวิจัยชิ้นนี้กำหนดให้อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเขตเมือง

เขตชนบท หมายถึง พื้นที่ที่ประชากรในพื้นที่มีลักษณะโครงสร้างอาชีพแบบเกษตรกรรมเป็นหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่สูงมาก ครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมาก และระดับการศึกษาไม่สูงมาก โดยในงานวิจัยชิ้นนี้กำหนดให้อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเขตชนบท

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง และอำเภอดอยเต่า ในจังหวัดเชียงใหม่ และบทบาทที่มีต่อประชาชนของผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่เมืองและชนบทที่มีระดับต่างกัน เป็นผลมาจากการกล่อมเกลางานการเมือง และสามารถคาดเดาได้ถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่และแนวทางของการพัฒนาการเมือง เพราะผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้มีผลต่อทัศนคติและในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ของตน และอาจเป็นช่องทางในการปรับปรุงทางการเมือง เช่น การซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชนได้ เพราะในการดำเนินการเหล่านี้มักมีผู้นำท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ